

AMK-kirjastojen Melindaan tuoma metadatakartunta

Aineistokartoituksen väliraportti (kevät 2013)

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Selvitys	1
3.	Tulokset	2
3.1	Yleisiä lukuja	2
3.2	Uuden aineiston määrät	2
3.3	Uutena tullut aineisto.....	3
3.3.1	Mediatyypit	3
3.3.2	Kielijakauma.....	4
3.3.3	Erikoisaloja.....	5
3.3.4	Sisältö	6
3.4	Pois jätetyt aineistot	7
4.	Yhteenveto	7

1. Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten ammattikorkeakoulujen kirjastot liittyvät Melindan tiedontuottajiksi syksyn 2012 ja alkuvuoden 2014 välisenä aikana. Ammattikorkeakoulukirjastojen liittyminen muodostaa ensimmäisen vaiheen Melindan kehittämisessä tieteellisten kirjastojen yhteisluettelosta kohti kaikkien kirjastosektoreiden yhteistä metatietovarantoa Kansalliskirjaston koordinoiman *Kansallinen metatietovaranto* -hankkeen puitteissa. Heinäkuuhun 2013 mennessä Melindaan on liittynyt 12 ammattikorkeakoulukirjastoa. Loput seitsemän tietokantaa saadaan mukaan alkuvuoteen 2014 mennessä.

Ammattikorkeakoulukirjastojen kokoelmia on päätynyt Melindaan myös jo ennen metatietovarantohankkeen käynnistämistä yhteiskirjastojen tietokantojen mukana. Tällaisia ovat Kemi-Tornion AMK ja Rovaniemen AMK (Lapin korkeakoulukirjasto yhdessä Lapin yliopiston kanssa), Saimaan AMK (Lappeenrannan tiedekirjasto yhdessä Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa), Vaasan AMK ja osa Yrkeshögskolan Novian ja Centria ammattikorkeakoulun kokoelmia (Tritonia). Yhteiskirjastojen aineistot eivät ole mukana tässä katsauksessa.

2. Selvitys

Koska metatietovarantoon tulee meneillään olevien AMK-kirjastojen liittymisprosessien myötä uusi kirjastosektori lähes kokonaisuudessaan, hankkeen johdossa heräsi kiinnostus tarkastella liittyvien organisaatioiden Melindaan tuomaa metatietokartuntaa sekä määrällisten tunnuslukujen etä sisällön näkökulmista. Selvityksen tavoitteena oli ennen kaikkea tarkastella, millaista aineistoa

Kirjastoverkkopalvelut

metatietovarantoon on ammattikorkeakoulukirjastojen myötä tullut uutena. Toinen tavoite selvityksessä oli tarkastella laajemmin ammattikorkeakoulukirjastojen metadattaa, sen volyymeja ja uutena tulevan aineiston osuuksia sekä millaisia aineistoja kirjastot ovat jättäneet metatietovarannon ulkopuolelle. Tämä selvitys on luonteeltaan väliraportti, jonka tarkoitus on hahmotella näistä kysymyksistä laajan tason yleiskuvaa liittymisprosessien ollessa vielä käynnissä.

Selvityksen taustalla on 27.5. kaikille tuolloin metatietovarantoon liittyneille ammattikorkeakoulukirjastoille lähetetty aineistokysely. Kysely lähetettiin edelleen myös lopuille kevään 2013 aikana liittyneille kirjastoille 30.7. Yhteensä kysely välitettiin kahdelletoista kirjastolle, joista yhdeksän vastasi.

Kysely sisälsi seuraavat kysymykset:

1. *Millaisia aihealueita kirjastonne kokoelmat kattavat?*
2. *Mitkä ovat kirjastonne painopiste- tai erityisaihealueita?*
3. *Millaista aineistoa (aihepiirit ja aineistotyytit) kirjastonne loadissa on tullut uutena Melindaan?*
4. *Millaisista systä olette jättäneet aineistoa pois Melindasta?*

Kirjastojen kommenttien perusteella muodostunutta kokonaiskuvaa on täydennetty lisäksi loadien määrällisillä tunnusluvuilla sekä Melindasta tehdyillä tietokantahauilla. Haut tehtiin heinä- ja elokuun aikana, jolloin pääosa liittymisissä syntyneistä tuplatietueista oli saatu yhdistettyä.

3. Tulokset

3.1 Yleisiä lukuja

Ammattikorkeakoulukirjastojen Melindaan poimituissa aineistomäärissä on suurta vaihtelua. Laajimmillaan tietokannan mukana on tullut 160000 tietuetta (Turun AMK), kun pienin metatietovarantoon viety tietuemäärä oli vajaat 24000 (Karelia). Ladatun aineiston määriin vaikuttavat itse tietokantojen laajuuden lisäksi myös Melindasta pois jätetyn aineiston määrä. Erityisesti ammattikorkeakoulun omat opinnäytteet ja ebrary-tietueet, joiden suhteen AMK-kirjastoilla on vaihtelevia linjauksia, vaikuttavat merkittävästi ladatun tietuesetin kokoon ja uniikkitietueiden määrään.

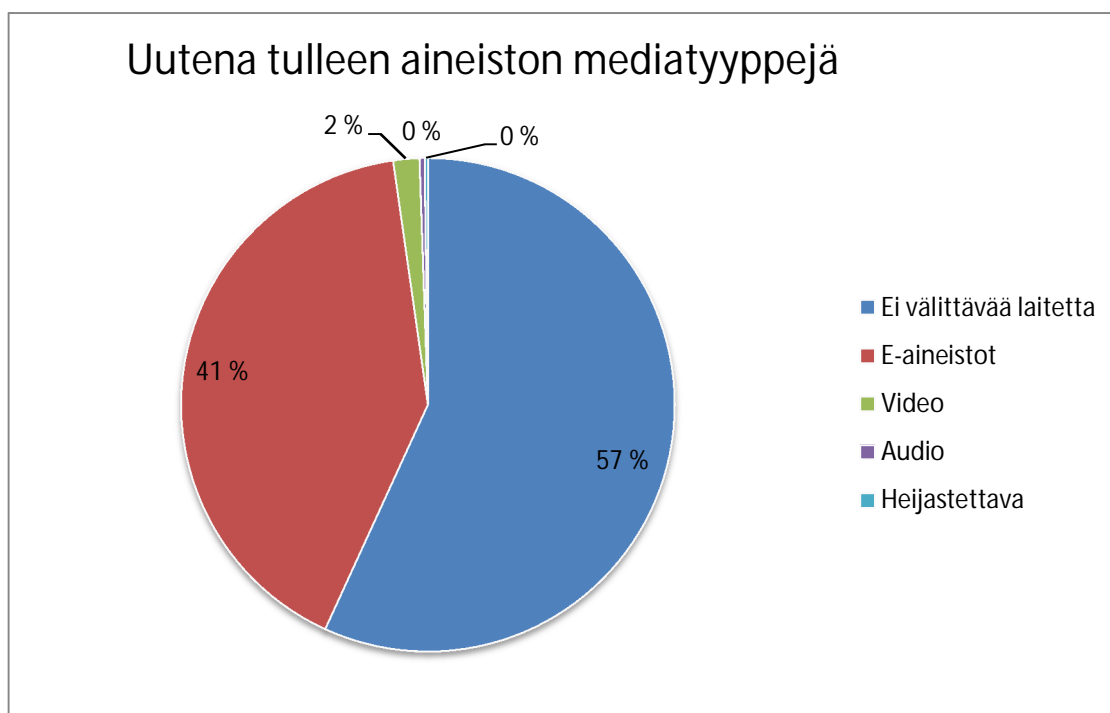
3.2 Uuden aineiston määrät

Syksyn 2012 ja kevään 2013 aikana Melindaan liittyneiden ammattikorkeakoulukirjastojen tietokannoissa metatietovarantoon tuli noin 235000 uutta bibliografista tietuetta.

Metatietovarantoon vietyjen AMK-kirjastotietokantojen aineistosta keskimäärin neljännes (26 %) on niin sanottuja uniikkitietueita; tietueita joilla on Melindassa vain yksi LOW-tag eli tietokantatunnus. Uniikkitietueiden osuuksissa on kuitenkin paljon vaihtelua eri tietokantojen välillä, vaihdellen seitsemästäkymmenestä prosentista noin kymmenesosaan.

3.3 Uutena tullut aineisto

3.3.1 Mediatyypit

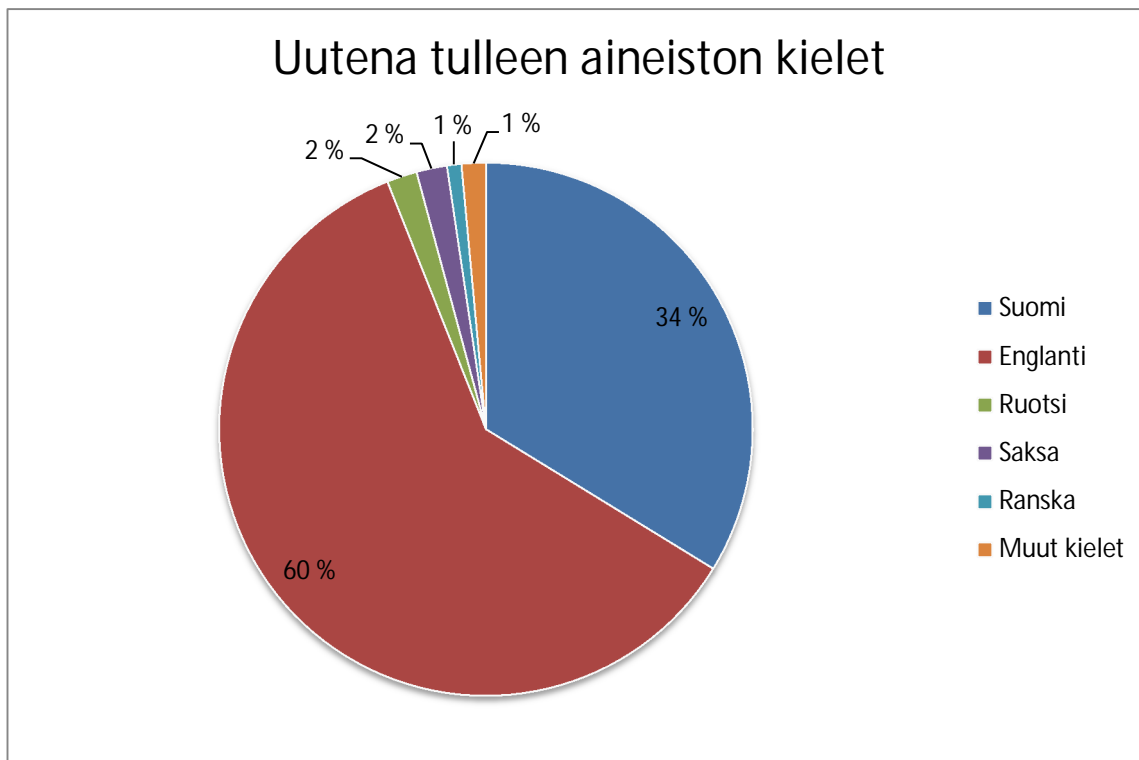

Kaavio 1

Suurin osa uutena tulleista nimekkeistä on painettuja julkaisuja tai muuta ISBD-kuvailusääntöjen mediatyyppikategoriaan "ei välittävää laitetta" kuuluvaa aineistoa, mutta e-aineistojen osuus (41 %) on myös huomattava. Tästä pääosa on ebrary-nimekkeitä ja sähköisesti julkaistuja opinnäytteitä. Sellaisia sähköisiä aineistoja, jotka eivät kuulu kumpaankaan mainittuun kategoriaan, on uutena tulleiden nimekkeiden joukossa noin 7000 tietuetta.

Ammattikorkeakoulujen mukaantulon myötä metatietovarantoon on lisäksi tullut runsaat 4000 uutta videotallennetta pääasiassa Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulujen kokoelmien mukana. Tässä elokuvat ovat merkittävä uusi aineistoryhmä, sillä aikaisemmat Melindan videotallenteet ovat olleet lähinnä opetusvideoita.

3.3.2 Kielijakauma

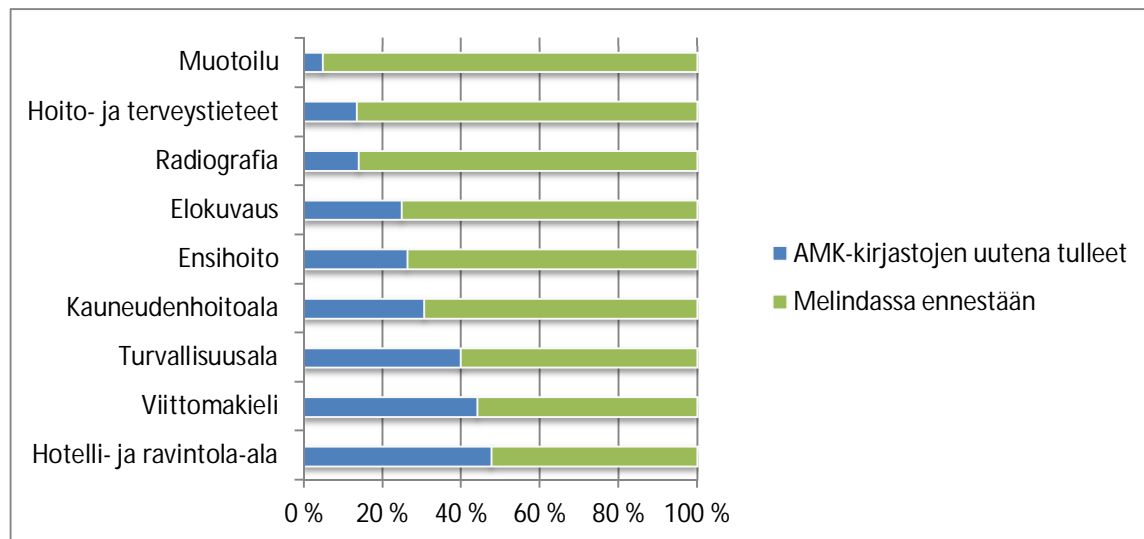
Kaavio 2

Ammattikorkeakoulujen mukana uutena Melindaan tullut aineisto on pääasiassa englannin- ja suomenkielistä. Yhdessä nämä pääkielet muodostavat 94 % uusista tietueista. Muista kielistä eriten aineistoa löytyy ruotsin ja saksan kielillä, molempia noin 4500 tietuetta. Kategoriassa *muut kielet* on lisäksi esimerkiksi venäjän-, italian-, espanjankielisiä nimekkeitä, mutta näiden määrät ovat vain muutamia satoja tietueita kutakin.

Aivan uutena kielenä metatietovarantoon on ammattikorkeakoulukirjastojen mukana saatu viittomakielistä aineistoa, jota on kertynyt 225 tietuetta. Tästä pääosa on viittomakielen tulkkeja kouluttavan Humanistisen ammattikorkeakoulun kokoelmissa.

Kirjastoverkkopalvelut

3.3.3 Erikoisaloja

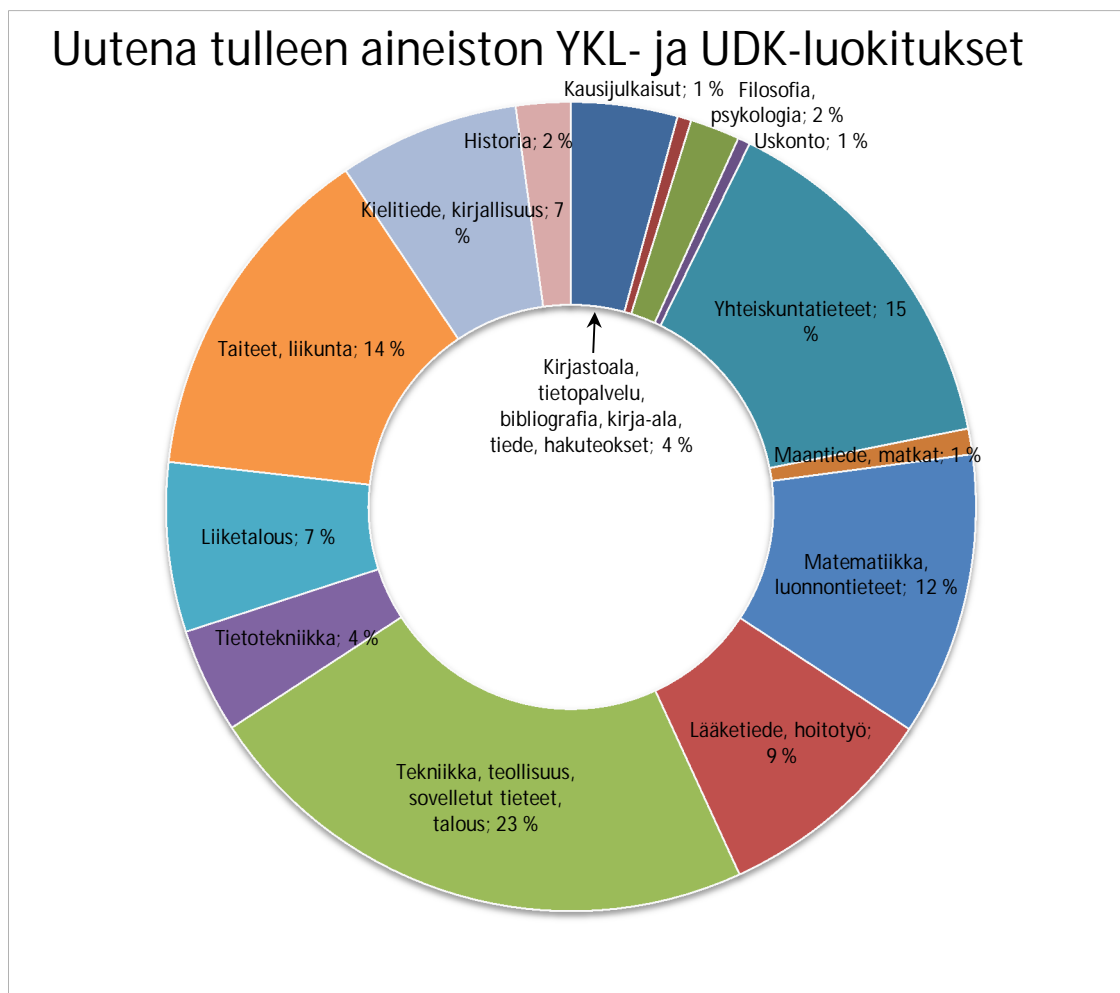

Kaavio 3

Ammattikorkeakoulujen erikoisalojen aineistojen metadatakartuntaa tutkittiin relevanteista asiasanoista koostettuihin fasetteihin pohjautuvilla tietokantahauilla. Tiedot erikoisaloista perustuvat kirjastojen omaan ilmoitukseen kyselyssä. Kaavio 3 kuvaa aihepiireittäin uutena ammattikorkeakoulukirjastojen mukana uutena tulleen aineiston tämänhetkisiä osuuksia Melindassa. Aineistomäärissä ei ole huomioitu ammattikorkeakoulujen omia opinnäytetöitä.

Kirjastojen ilmoittamista erityisaloista eniten on lisääntynyt niin suhteellisesti kuin määrällisestikin hotelli- ja ravintola-alan metadata. Tämän alan tietueiden määrä on ammattikorkeakoulujen liittymisten myötä lähes tuplaantunut. Toiseksi eniten lisäystä on tullut viittomakieliä käsittelevässä aineistossa. Myös turvallisuusalaa ja kauneudenhoitoalaa käsittelevän aineiston metadata on lisääntynyt noin kolmanneksella, siis kaikkien uutena tulleiden tietueiden keskimääräistä osuutta (26 %) enemmän. Näitä aloja yhdistää se, että ne ovat tyypillisiä ammattikorkeakoulujen, mutta eivät yliopistojen koulutusaloja.

3.3.4 Sisältö

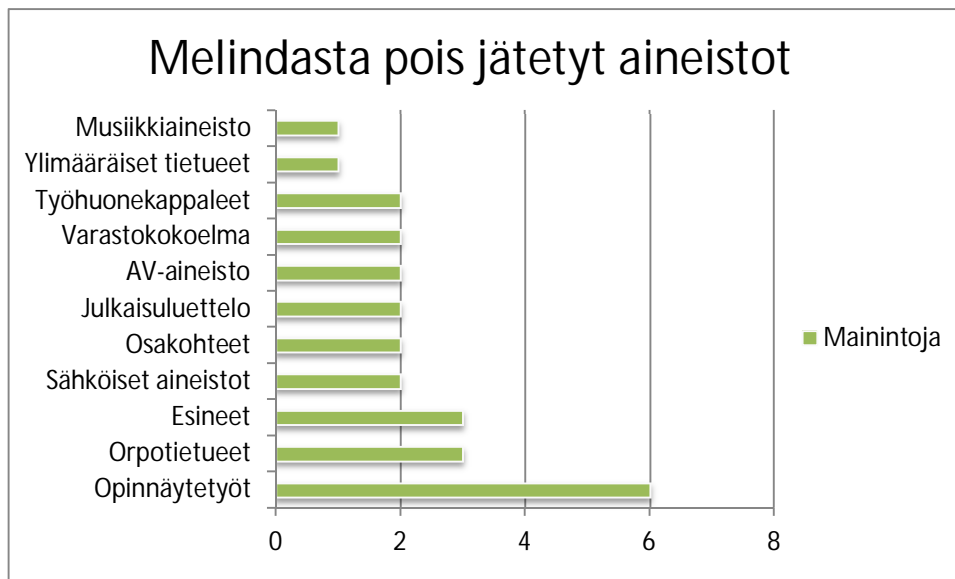

Kaavio 4

Kaavio 4 kuvaa ammattikorkeakoulujen mukana Melindaan uutena tulleiden tietueiden jakaantumisen YKL- ja UDK-luokitusten mukaisiin pääluokkiin sekä merkittävimpiin alaluokkiin. Jaotellussa ei ole huomioitu ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä. Kaavio perustuu mainittujen luokitusten pääluokkiin, mutta lääketiede ja hoitotyö (YKL 59, UDK 61), liiketalous (YKL 69, UDK 658), tietotekniikka (YKL 61, UDK 004) ja kausijulkaisut (YKL 05, UDK 05) on lisäksi nostettu niiden rinnalle erillisiksi kaavion sektoreiksi. On syytä todeta, että luokitusmerkintöihin perustuva yleiskuva aihealueista on parhaimmillaankin vain suuntaa-antava: UDK- tai YKL-luokitukset on kirjattu vain pieneen osaan tietueista, minkä lisäksi samassa tietueessa saattaa olla useita eri luokituskirjauksia.

Jopa noin kolmannes uutena tulleista YKL- tai UDK-luokitetuista tietueista kuuluu tekniikan ja talouden aihepiireihin. Tätä ei voi pitää yllättävänä ammattikorkeakoulujen yleistä koulutustarjontaa silmälläpitäen. Liiketalous ja tietotekniikka olivat myös kirjastojen useimmin mainitsemia aihealueita uutena tulleiden tietueiden sisällöstä tiedusteltaessa. Toiseksi eniten uutena on tullut yhteiskunta- (YKL 3, UDK 3) ja taide- sekä liikuntaluokkiin luokitettua aineistoa (YKL 7, UDK 7). Yksittäisistä tässä katsauksessa erotelluista alaluokista merkittävin on lääketiede ja hoitotyö, joka kattaa 9 prosenttia UDK- tai YKL-luokitetuista uutena tulleista tietueista.

3.4 Pois jätetyt aineistot

Kaavio 3

Kysyttäessä, millaisia aineistoja kirjastot jättivät viemättä metatietovarantoon, yleisimmin mainittiin odotetusti opinnäytetyöt. Perusteluina niiden pois jättämiselle esitettiin Theseus-tietokannan ensisijaisuus näiden aineistojen hakuun sekä käyttäjän että Finnan haravoinnin näkökulmasta, opinnäytteiden ainutlaatuisuudesta johtuva poimintatarpeen puuttuminen, vanhojen opinnäytteiden järjestämisen ja luetteloinnin puutteet sekä yhdessä tapauksessa lainausoikeuksien puuttuminen, mistä syystä niille ei kaivattu lisänäkyvyyttä.

Toiseksi useimmin mainittiin tietokantaan luetteloidut esineet kuten lainattavat tietokoneet sekä lautapelit ja "orpotietueet"; bibliografiset tietueet, joihin ei liity paikalliskannassa holdings-tietuetta tai jotka on suppressattu. Näiden joukossa mainittiin olevan julkaisurekisteriviitteitä, turhia hankintatietueita tai muita järjestelmällistä läpikäyntiä ja poistamista odottavia ylimääräisiä tietueita. Muita mainittuja aineistoja olivat sähköiset aineistot (määrä vähäinen, ebrary-kirjojen ja SFX-lehtien minitietueita, jotka tulevat ja poistuvat eräajoina), oman organisaation julkaisuluettelot, av-aineisto sekä varastokokoelman vanha ja puutteellisesti järjestetty aineisto. Myös Melindan näkökulmasta ylimääräiset tietueet, kuten kausijulkaisujen yksittäisille numeroille paikalliskantaan tehdyt bib-tietueet saivat kyselyssä yhden maininnan. Lisäksi mainittiin osakohteet, joiden Melindaan saaminen ei ole ollut vielä mahdollista replikointiongelmien vuoksi. Yksi ammattikorkeakoulukirjasto oli jättänyt myös koko musiikkiaineistonsa toistaiseksi viemättä Melindaan, kunnes mainitut osakohteongelmat saadaan ratkaistua.

4. Yhteenveto

Kahdentoista ensimmäisen ammattikorkeakoulukirjaston liittyminen Melindan tiedontuottajiksi syksyn 2012 ja kevään 2013 aikana on kartuttanut metatietovarantoa lähes neljännesmiljoonalla uudella bibliografisella tietueella. Metadatakartunnassa painottuvat ammattikorkeakoulujen koulutuksen yleisimmät painopistealueet kuten tekniikan ja talouden alat, lääketieteen ja hoitotyön kirjallisuus sekä taide-, liikunta- ja yhteiskunta-luokkien aineistot. Uutena tulevasta aineistosta pääosa on ollut englanninkielistä. Ammattikorkeakoulujen ilmoittamista erityisaloista eniten uutta metatietoa on tullut hotelli- ja ravintola-alan aineistoista, mutta myös viittomakieliä, turvallisuusalaa ja kauneudenhoitoalaa käsittelevän aineiston metatietojen määrä on kasvanut merkittävästi. Melindalle uudentyypisiä aineistoja ammattikorkeakoulukirjastojen loadien tähänastisessa metatietokartunnassa ovat elokuvat sekä viittomakieliset aineistot.